

Topografia de les traduccions d'Annie Ernaux en castellà, català, basc i gallec

Gonçal López-Pampló Rius

Universitat de València

Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació

Av. Blasco Ibáñez, 32

46010 València

goncal.lopez-pampló@uv.es

0000-0001-5977-0075

© de l'autor

Recepció: 18/11/2025

Acceptació: 20/12/2025

Publicació: 8/6/2026

Citació recomanada: LÓPEZ-PAMPLÓ RIUS, Gonçal (2026). «Topografia de les traduccions d'Annie Ernaux en castellà, català, basc i gallec». *Quaderns. Revista de Traducció*, 33, 181-193. <<https://doi.org/10.5565/rev/quaderns.243>>

Resum

Aquest article pretén oferir un inventari complet i contextualitzat de les traduccions de l'obra d'Annie Ernaux en castellà, català, basc i gallec, és a dir, una topografia concreta de la inserció d'una autora estrangera en un sistema literari en què se superposen llengües i circuits, amb el castellà com a idioma comú i en competència amb la resta. Aquesta dimensió ens obligarà a examinar críticament la metodologia més adequada per a aproximacions d'aquesta mena. En síntesi, podem identificar tres etapes en la traducció i recepció d'Ernaux: la primera (1976-1992) amb dos llibres, un en castellà i un en català; la segona (1993-2018) en què es va traduir una part substancial de l'obra d'Ernaux al castellà, al català i al basc, amb una certa dispersió editorial i traductors diversos; i la tercera (2019-2025), en què quatre editorials han concentrat l'edició de la seva obra en castellà, català, basc i gallec.

Paraules clau: Annie Ernaux; història de l'edició; història de la traducció; sociologia literària

Abstract. *Topography of Annie Ernaux translated into Spanish, Catalan, Basque and Galician*

This article aims to offer a complete and contextualized inventory of the translations of Annie Ernaux's oeuvre into Spanish, Catalan, Basque and Galician, that is, a concrete topography of the insertion of a foreign author into a literary system where languages and circuits overlap, with Spanish as the common language in competition with the others. This dimension will force us to critically examine which is the most appropriate methodology for approaches of this kind. In short, we can identify three stages in the translation and reception of Ernaux: a first stage (1976-1992) with two books, one in Spanish and one in Catalan; a second stage (1993-2018) in

which a substantial part of her books were translated into Spanish, Catalan and Basque, with a certain dispersion and different translators; and a third stage (2019-2025), where her books have mainly appeared in four different publishing houses in Spanish, Catalan, Basque and Galician.

Keywords: Annie Ernaux; history of publishing; history of translation; literary sociology

Sumari

1. Introducció	5. Conclusions
2. Primera etapa (1976-1992)	Referències bibliogràfiques
3. Segona etapa (1993-2018)	Annex
4. Tercera etapa (2019-2025)	

1. Introducció

Aquest article té un primer objectiu ben senzill: inventariar les traduccions d'Annie Ernaux en castellà, català, basc i gallec, les llengües de l'Estat espanyol en què ha estat publicada des de 1976 (val a dir que no s'ha traduït mai a l'aragonès ni a l'asturià). El resultat d'aquesta indagació es mostra, segons l'ordre temporal de les traduccions publicades, en la taula que apareix a l'annex final. Com aquesta taula evidencia, l'exercici que hem dut a terme implica una dimensió cronològica i topogràfica, és a dir, assenyalar quan es van publicar aquests llibres i en quines editorials.¹ Però també demana un mínim coneixement de les circumstàncies i de les persones que van protagonitzar aquestes traduccions: editors, traductors, agències literàries i —no cal dir-ho— l'autora mateixa. Per descomptat, assumim de bestreta les mancances o equivocacions en què hàgim pogut incórrer, amb la confiança que uns altres treballs podran omplir els buits o esmenar les errades.

Qualsevol inventari té un valor intrínsec, perquè ordena una sèrie de fets objectius, que es posen a disposició de la comunitat acadèmica per a anàlisis ulteriors. En el cas que ens ocupa, la mirada retrospectiva que inevitablement cal aplicar pot convidar a exagerar les lògiques causals, com si ens trobéssim davant d'un procés inexorable, que a gran escala culmina amb el Premi Nobel que Annie Ernaux va rebre l'any 2022. Sens dubte, són nombrosos els *mecanismes de consagració* (Bourdieu 1992: 312) que han contribuït a la preeminència de l'autora en el panorama francès i internacional. I és inqüestionable que aquests mecanismes interactuen amb les dinàmiques pròpies d'un mercat editorial com l'espanyol, dominat pel castellà i complementat, territorialment, per circuits literaris relativament autònoms en català, basc i gallec, al seu torn molt fragmentats i, en

1. En la nostra recerca no hem localitzat cap article acadèmic que hagi abordat prèviament aquest tema, però sí que n'hem trobat una petita síntesi en una pàgina divulgativa del Servei de Biblioteques de la Universitat Autònoma de Barcelona, no debades elaborada per una de les principals traductores d'Annie Ernaux (Gaillard 2024).

els dos primers casos, dividits entre autonomies amb tendències endògenes diferenciades. Així doncs, una de les possibles conclusions d'aquest article seria que l'èxit recent d'Annie Ernaux, molt ben representada en aquestes quatre llengües, és fruit d'un llarg procés de reconeixement extern, de projecció internacional i d'acceptació local, degut en bona part a una sèrie de característiques textuais i contextuals que s'inscriuen en la seva obra i li atorguen un conjunt de valors estètics i ètics d'enorme relleu. El mapa de les seves traduccions a Espanya, així, esdevindria un espai per confirmar les raons de l'èxit internacional de l'autora.

Amb tot, sense negar la premissa anterior, podríem plantejar-nos un camí invers. En lloc d'adoptar una mirada panoràmica i retrospectiva —amb temptacions teleològiques poc aconsellables— podríem fixar-nos en les successives irrupcions d'Annie Ernaux en els diferents circuits literaris que conviuen en el marc territorial escollit. Vistes així, les etapes que hi podem identificar s'aïllen i, més que relacionar-se les unes amb les altres, esdevenen fites que cal examinar en detall per escatir quins factors van facilitar, en cada cas, les traduccions que es publicaren en un període determinat. Ens referim, de nou, als protagonistes que feren possible l'aparició d'aquests llibres. Heus ací un punt de vista que s'endinsa en la història editorial i que s'enfronta als problemes clàssics de qualsevol aproximació històrica. Amb el desig de suggerir línies que puguin aprofundir en el plantejament de recerca ací adoptat, ens agradaria subratllar dues dificultats.

En primer lloc, considerem que cal ser molt cauts per a no incórrer en un oblit relatiu de la dimensió textual. Nosaltres, de fet, som els primers que hi renunciem en part. Els límits d'espai no ens permeten examinar les característiques estilístiques de cada traducció, ni comparar-les entre si o amb els originals, però això no vol dir que ignorem altres treballs que, de manera molt més concreta, han abordat el tema amb el necessari rigor traductològic (com ara Clouet i Sánchez Hernández 2004, Pérez López i Sánchez Hernández 2022 o Vázquez 2024). Tampoc estem en disposició d'examinar l'estil d'Ernaux per a correlacionar-lo amb els motius de la seva extraordinària acceptació internacional, però és evident que es tracta d'una dimensió irrenunciable en aproximacions de més abast, la qual disposa d'una immensa bibliografia de referència (com representen els treballs de Gasparini 2016 o d'Ibeas 2021). La precaució també s'ha d'imposar en sentit contrari: qualsevol indagació centrada en els aspectes textuais no pot obviar el context, és a dir, les condicions de producció i de recepció en què s'insereix el text analitzat. La nostra contribució aspira a facilitar les coordenades que permeten traçar aquest context, precisament.

En segon lloc, hem de ser conscients de la dificultat a l'hora d'accedir a les fonts que avalen i testimonien els processos ací analitzats. L'inventari de les traduccions és senzill, perquè es fonamenta en la informació disponible en la base de dades de l'ISBN del Ministeri de Cultura espanyol (la qual es pot complementar amb les pàgines web de les editorials o de les distribuïdores). Tenint en compte que la primera traducció d'Ernaux aparegué l'any 1976, quatre anys després de la implantació de l'ISBN a Espanya, tots els seus llibres haurien d'estar consignats en aquest registre. Això, *a priori*, valida l'exhaustivitat del nostre estudi i de l'annex en què proporcionem l'inventari complet, però fins i tot així podríem

haver comès alguna errada. I només cal davallar un graó per començar a trobar llacunes, com ara les fitxes d'aquesta base de dades que no recullen el nom del traductor o traductora. En altres ocasions, cal vigilar les dates d'edició per a assegurar-nos si una determinada editorial era independent en el moment de publicar els llibres d'Ernaux o havia estat absorbida com a segell d'un conglomerat empresarial de més envergadura, com ocorre amb Tusquets i Planeta, per exemple. Si descendim un altre nivell, els buits d'informació són enormes. De les primeres editorials que publicaren Ernaux en castellà i català, respectivament, a penes hem pogut recopilar informació. Les grans històries de l'edició (Llanas 2007; Martínez Martín 2015) dediquen ben poca atenció a aquesta mena de projectes editorials, bé pel seu caràcter marginal, bé perquè en certa manera escapen a les delimitacions cronològiques. Si existeix bibliografia específica sobre Sagitario o Llibres de l'Índex, hem d'acceptar el nostre fracàs a l'hora de localitzar-la, llevat d'un testimoni del traductor Xavier Pàmies (2025). A això caldria afegir-hi l'examen de les col·leccions en què han aparegut els diferents llibres, una informació no sempre fàcil de confirmar i que exigiria, en qualsevol cas, una mirada de conjunt sobre la resta de llibres de cada sèrie. Metodològicament, encara hauríem d'aprofundir més i preguntar-nos sobre les persones que decidiren publicar Ernaux: qui eren, quina formació tenien, quin paper tenien en cada projecte editorial, amb quines agències o representants literaris van contactar. El mateix caldria dir de les persones que s'encarregaren de les traduccions. Les fonts (contractes, correspondència, galerades...) solen ser privades i sovint es perden o es destrueixen al cap del temps. El testimoni directe seria fàcil d'obtenir en un cas com el que ens ocupa, perquè la majoria de persones implicades són vives i estan en actiu, però exigiria un esforç i una metodologia sociològica sòlida, que no sol formar part de les eines habituals de la filologia o la traductologia. Per sort, Lydia Vázquez (2024), la principal traductora al castellà, ha publicat en revistes acadèmiques reflexions del màxim interès; al seu torn, Valèria Gaillard (2025), responsable del gros de les traduccions al català, també ha dut a terme accions divulgatives i ha coordinat un volum col·lectiu sobre l'autora, en què la traducció té un paper rellevant.

Sigui com sigui, aquesta aspiració d'assolir una visió microscòpica no tan sols revelaria la història de cada llibre en el màxim detall, sinó que ens proporcionaria informació molt valuosa sobre la construcció del circuit literari. En aquest punt, convé insistir en el fet que les dinàmiques empresarials transcendeixen els marcs lingüístics, atès que generen mercats superposats. Clar i ras: totes les llibreries de l'Estat ofereixen edicions d'Annie Ernaux en castellà, però només les trobarem en català, basc o gallec en l'àmbit territorial d'aquests idiomes. El sistema editorial, entès en termes industrials, funciona mitjançant lògiques que no poden interpretar-se sota un prisma de literatures nacionals. L'existència de traduccions d'una mateixa autora i d'una mateixa obra en dues llengües oficials, que coexisteixen en les llibreries de les autonomies bilingües, ens parla d'una situació de competència que té una dimensió estrictament econòmica, però també simbòlica. La traducció es converteix, així, en una pràctica òptima per a l'examen de la configuració d'aquests sistemes literaris en conflicte.

Aquestes reflexions no són sinó una invitació a una anàlisi global que supera de bon tros les limitacions d'aquest article. Per això, estructurem la resta del treball en quatre parts. Les tres següents, d'acord amb una seqüència cronològica simple —i una clara restricció conceptual—, resumeixen les diferents etapes en què l'obra d'Ernaux ha estat traduïda al castellà, català, basc i gallec. Finalment, tancarem amb unes conclusions que, a més de sintetitzar les principals característiques del períple editorial d'Ernaux en aquests quatre idiomes, recuperaran algunes de les disquisicions inicials i suggeriran futures línies d'anàlisi.

2. Primera etapa (1976-1992)

La primera traducció apareguda a Espanya és *Los armarios vacíos*, l'any 1976, a càrrec de Xavier Romeu en l'editorial Sagitario, a hores d'ara desapareguda. Es tracta del debut d'Ernaux, *Les armoires vides*, publicat en 1974 per Gallimard, segell en què apareixerà el gros de la seva obra original.

Després d'una llarga pausa, durant la qual Ernaux va continuar publicant a França, en 1988 i 1992, respectivament, van aparèixer les següents traduccions en castellà i català. Seix Barral va publicar *Una mujer (Une femme)* el mateix any de l'edició original. La traducció va ser encarregada a Enrique Sordo. Sobta que fos aquest llibre i no *La Place* (1983) el que suposés la represa de les publicacions d'Ernaux en castellà, atès que aquest segon títol havia estat reconegut amb un dels premis a obra publicada més prestigiosos de les lletres franceses, el Renaudot. Potser hi devia influir la crisi de Seix Barral, que l'any 1982 havia estat adquirida per Planeta. Consolidat com un dels segells amb més ambició literària del conglomerat, l'any 1988 Seix Barral ja devia estar en millor disposició per a relançar la figura d'Ernaux. Tot i això, la iniciativa no va tenir continuïtat i, com veurem en l'apartat següent, va ser Tusquets l'editorial que permeté l'entrada definitiva d'Ernaux en el circuit literari espanyol.

Al seu torn, Llibres de l'Índex, una petita editorial independent amb l'assessorament literari de Vicenç Pagès Jordà, va publicar *Pura pasión* poc després de l'aparició en francès, l'any 1992, amb traducció de Xavier Pàmies, el qual ha reflexionat en un article recent sobre aquell encàrrec. Val a dir que el testimoni se centra en la pròpia experiència, sense incidir gaire en l'existència d'una nova traducció al català, la qual genera un punt de comparació, o en el fet de ser un traductor masculí (Pàmies 2025: 69-70). El projecte tampoc no tingué continuïtat i va haver de passar vora trenta anys fins que una part significativa de l'obra d'Ernaux, llavors sí de manera definitiva, la traduís al català Valèria Gaillard en l'editorial Angle.

3. Segona etapa (1993-2018)

Com acabem d'assenyalar, cal esperar fins a 1993 perquè Tusquets, llavors una editorial encara independent, amb un important capital simbòlic acumulat, publicqués una sèrie de llibres clau d'Annie Ernaux: *Pura pasión* (1993), *La vergüenza* (1999), *El acontecimiento* (2001) i *El lugar* (2002). *Pura pasión* va ser traduït

por Thomas Kauf, mentre que *La vergüenza* i *El acontecimiento* van ser responsabilitat de Mercedes i Berta Corral Corral. Finament, la traducció d'*El lugar* va anar a càrrec de Nahir Gutiérrez. En un lapse relativament curt, amb només quatre títols, parlem de tres traductors diferents (amb el benentès que Mercedes i Berta Corral Corral signaren a quatre mans). Més enllà de l'inqüestionable prestigi d'aquestes quatre persones (Mercedes Corral ha rebut el Premi Nacional de Traducció del Ministeri de Cultura en 2024), aquesta diversitat contrasta amb el fet que la consolidació de l'autora en els catàlegs de Cabaret Voltaire (a partir de 2015) i d'Angle (a partir de 2019) hagi anat lligada al treball exclusiu de dues traductores, Lydia Vázquez i Valèria Gaillard, respectivament. També cal subratllar que, tant en català com en castellà, els encàrrecs de traducció són assumits per dones a partir del canvi de segle, una dinàmica predominant d'aleshores ençà, la qual mereixeria una anàlisi específica que transcendeix els límits d'aquest article.

En 2002 es produirà una pausa en les novetats en castellà, que s'allargarà fins a 2008. En paral·lel, entre 2002 i 2003 apareixen les primeres versions en eusquera: *Pasio hutsa* (*Passion simple*), *Lekua* (*La place*) i *Gertakizuna* (*L'événement*), les tres a càrrec d'un traductor experimentat com Joseba Urteaga, col·laborador habitual de l'editorial navarresa Igela, una de les més destacades i actives del panorama basc pel que fa a la traducció d'obres de la literatura internacional. Aquesta seqüència tan compacta revela les dissonàncies cronològiques en la recepció d'Ernaux, atès que en poc de temps poden aparèixer novetats quasi simultàniament en francès i basc, alhora que es recuperen títols que s'havien publicat molts anys abans.

En aquest sentit, sobta la dispersió que pateix l'obra d'Annie Ernaux al voltant de 2008, paradoxalment quan apareix en francès *Les années*, un dels seus llibres més reconeguts. Per raons que no hem pogut esbrinar, Tusquets no el publica en castellà, sinó que ho fa una editorial molt més petita, la madrilenya Herce, amb traducció de María Teresa Gallego Urrutia. Aquell mateix any, també recuperaran *L'occupation*. Finalment, en 2014, l'asturiana KRK Ediciones publica *La otra hija* (*L'autre fille*), i, encara en 2020, *Regreso a Yvetot: entrevista con Marguerite Cornier*. *Retour à Yvetot* és un volum singular, que aplega una conferència pronunciada l'any 2012 al poble natal de l'autora (escenari de part de la seva obra), l'entrevista esmentada i un seguit de fotografies personals. Aquesta dimensió epitextual i intermedial s'inscriu en el cor de la producció d'Ernaux i amplia les possibilitats de l'enunciació literària —i per extensió artística— de la seva proposta. En tots dos casos, la traductora fou Francisca Romeral Rosel, que també ha publicat reflexions acadèmiques (Romeral 2018), en especial pel que fa a la reescriptura, dimensió abordada també per Gasparini (2016). L'any 2012, l'editorial Txalaparta, també una de les més dinàmiques del circuit literari basc, havia recuperat *Une femme* amb el títol *Emakume bat*, traduïda per Itziar de Blas. En 2015, Igela publica *Regarde les lumières, mon amour* amb el títol *Begira zenbat argi, maitea*, traduït per Xavier Aranburu. És un dels poquíssims casos en què la primera traducció no apareix primer en castellà o al mateix temps, sinó amb una notable antelació.

L'any 2015, precisament, es produeix un punt d'inflexió que canviarà la recepció d'Annie Ernaux en tot l'Estat, atès que una sola editorial posarà a disposició del públic (també el de les zones bilingües) el gros de la seva obra, de manera sostinguda i coherent amb un projecte centrat quasi exclusivament en la traducció de literatura francesa. Cabaret Voltaire, una iniciativa madrilenya i independent, liderada pels editors Miguel Lázaro García i José Miguel Pomares Valdivia, convertirà Annie Ernaux en una autora fonamental del seu catàleg, quasi una dècada abans de l'impuls definitiu del Premi Nobel. L'any 2015 s'estrenen amb *La mujer helada*, recuperació d'una de les primeres obres de l'autora, *La femme gelée*. Tenint en compte que des de llavors han publicat quinze títols més, remetem a la taula de l'annex per a consultar el detall. Cal advertir, però, que Tusquets ha retingut algunes obres clau de l'autora, de manera que Cabaret Voltaire només ha pogut restaurar en el seu catàleg, amb noves traduccions, els títols que en el seu dia publicaren Seix Barral, Herce o KRK. En tots els casos, la traductora ha estat l'esmentada Lydia Vázquez. Com ella mateixa assenyala (Vázquez 2024: 163), la iniciativa de Cabaret Voltaire ha tingut una notable repercussió en Amèrica, una dimensió que aportaria matisos significatius a la nostra aproximació, però que ara no podem abordar. Val a dir que, testimonialment, les edicions catalanes i basques també podrien tenir una mínima presència en els territoris francesos que comparteixen substrat cultural (pensem, per exemple, en la disponibilitat de les traduccions catalanes d'Ernaux en la Llibreria Catalana de Perpinyà, en la qual també es poden adquirir les obres originals, fàcilment accessibles en qualsevol altra llibreria de la ciutat).²

El mes de maig de 2019, Annie Ernaux va rebre el Premi Formentor, el qual reconeix una trajectòria literària en conjunt. Després d'un breu i llegendari període entre 1961 i 1967, la Fundació Formentor (vinculada a un mecenatge privat amb seu a Madrid) restituí el guardó l'any 2012; des de llavors, ha atorgat la distinció a autors com Carlos Fuentes, Javier Marías, Hélène Cixous o László Krasznahorkai, que acaba de rebre també el Premi Nobel. Des d'aquesta perspectiva, és lògic que el premi atorgat a Ernaux estimulé encara més l'interès per la seva obra. No hem pogut confirmar si existeix una relació causal, però aquell mateix any, després de dues dècades de silenci, torna a aparèixer una novetat d'Ernaux en català. Es tracta d'*Els anys*, obra clau de l'autora, traduïda per Valèria Gaillard en l'editorial Angle, que ha publicat la resta de traduccions d'aleshores ençà. Angle pertany a Nou Grup Editorial, una de les empreses mitjanes del sector, amb la direcció editorial de Rosa Rey.

4. Tercera etapa (2019-2025)

En el període més recent l'obra d'Ernaux es consolida en el catàleg de Cabaret Voltaire, Angle i Rinoceronte, la qual comença a publicar l'autora en gallec després del Premi Nobel. En els dos primers casos, la traductora sempre és la matei-

2. Aquesta disponibilitat es pot comprovar al web de la Llibreria Catalana: <<https://www.llibreria.catalana.cat/>>

xa (Lydia Vázquez i Valèria Gaillard), com també en Rinoceronte, que confia els encàrrecs a Moisés Barcia Rodríguez (un dels pocs traductors masculins dels darrers anys). En basc, en canvi, es manté una certa dispersió entre segells, atès que, al costat d'Igela, Elkar també publicarà uns quants títols (de nou, les responsables de les traduccions seran dones, com ara Aiora Jakar Irizar o Gema López Las Heras). En general, es fa palès l'intent de publicar les novetats de l'autora amb poc de decalatge en relació amb l'aparició a França, a més de dur a terme exercicis de recuperació, sovint amb una distància de dècades entre la publicació original i la traducció. No podem oblidar que una obra inèdita en català, basc o gallec sempre suposa una «novetat» en el seu circuit editorial més immediat, encara que hagi estat publicada anys enrere en francès o castellà. El matís, important, és que l'original francès no comporta un precedent comercial, però l'existència d'una edició prèvia en castellà sí que pot implicar una mena de competència retrospectiva. Pensem en *Mémoire de fille*, que es publica quasi alhora en francès i castellà, però que es demora vora quatre anys en català i vuit en basc i gallec (tots aquests vaivens temporals es poden resseguir fàcilment en la taula de l'annex).

Tot i la tendència a la concentració en pocs segells, encara n'hi ha que publiquen puntualment traduccions de l'autora. Així, per exemple, l'any 2024 Altamarea va publicar *Escribir la intimidación*, una conversa d'Ernaux amb Rose-Marie Lagrave, en traducció de Gloria Pérez Rodríguez; un cas semblant és *Idazteka labana bat da*, versió basca de *L'écriture comme un couteau*, publicada per Katakarak amb traducció de Leire Lakasta.

5. Conclusions

El Premi Nobel de Literatura que va rebre Annie Ernaux l'any 2022 no descobria una autora per al gran públic, sinó que culminava el seu procés de consagració a escala global. Durant mig segle, els seus llibres ja havien aparegut en nombroses llengües i havien suscitat un interès sostingut en el temps, plenament integrats en els sistemes editorials respectius, com demostra, per exemple, l'enorme atenció acadèmica que ha rebut en entorns com ara l'espanyol. Tant des d'una perspectiva comercial com filològica, sovint s'ha justificat aquest èxit per les mateixes raons, com ara una característica dicció literària que combina un discurs torrencial d'aparença senzilla amb un to molt elaborat, però alhora directe i fins i tot familiar. Uns altres factors que s'al·leguen són de caràcter més aviat temàtic: les lectures feministes, la indagació sobre les estructures familiars, l'exploració de diferents formes de violència o la consciència del subjecte que esdevé objecte de reflexió. Aquesta escriptura radicalment personal, que oscil·la entre l'autoficció i l'assaig, connecta sens dubte amb el que podríem anomenar l'esperit del nostre temps, però respon a una proposta literària continuada i coherent que transcendeix els debats recents. En síntesi, com assevera Lydia Vázquez (2024: 164):

Los temas abordados por la autora son globales y trascienden las fronteras geográficas y temporales. No solo los temas, sino también su estilo escritural. Porque, como bien afirma ella misma, su apuesta por una «escritura como un cuchillo» la

ha acercado a un público que desconfiaba tradicionalmente de una literatura que consideraba elitista y en buena parte hecha para y por hombres. Esa capacidad de Annie Ernaux de «no disociar lo íntimo de lo social» [...] es, además, lo que ha hecho y sigue haciendo de Ernaux una autora [...] aparte, inventora de una escritura «otra», postmoderna y a la vez comprometida, vanguardista por lo que tiene de experimental y a la vez clásica. Universal.

L'inventari que hem presentat permet dibuixar una topografia de la traducció d'Annie Ernaux en castellà, català, basc i gallec, la qual avala, en el marc cultural escollit, l'impacte de la seva obra durant un període de cinc dècades. L'ordre en què acabem d'enumerar els idiomes no és casual: la primera traducció aparegué en castellà en una data tan primerenca com 1976. Al cap de més d'una dècada, es va publicar la primera traducció al català. Aquestes dues llengües concentren el gros de l'obra d'Annie Ernaux traduïda a l'Estat Espanyol. Les versions en basc van començar a editar-se relativament aviat i ja van generar un corpus important abans del Nobel. Només el cas del gallec s'ha d'atribuir a l'empenta del guardó, atès que tots els llibres en aquest idioma són posteriors al reconeixement de l'Acadèmia Sueca. Si, com hem suggerit al començament, més que entendre-les com un camí o un procés, pensem que les diferents etapes en la recepció d'Annie Ernaux són tandes relativament autònomes entre si, les conclusions que extraurem ens parlaran més de la configuració dels diferents circuits literaris que de l'obra de l'autora francesa. Això demostra que l'estudi de les traduccions constitueix un àmbit privilegiat per a l'examen i la comprensió de les *regles de l'art*, per dir-ho a la manera clàssica de Pierre Bourdieu.

En aquest sentit, el treball que ara concloem suggereix línies de treball que, per òbvies raons d'espai, no hem desenvolupat, sinó tan sols suggerit. A banda de completar la història de cadascun dels segells que han publicat els llibres d'Annie Ernaux en cada idioma, podríem aprofundir en el perfil de les persones que ho feren possible, és a dir, dels editors i dels traductors (substantius que, en gran part, caldria declinar en femení). Al seu torn, la peripècia concreta de cada llibre, contemplada com una mena d'esdeveniment en si mateix, desvelaria unes altres circumstàncies dignes d'anàlisi. Seria interessant, per exemple, constatar la fidelitat d'Ernaux a una sola editorial francesa, Gallimard, carregada d'història, prestigi i, al mateix temps, de polèmica. Aquesta continuïtat, a penes interrompuda, contrasta amb la diversitat d'editorials i segells que han acollit l'obra d'Ernaux en català, castellà i basc, precisament en onades puntuals seguides de llargs períodes de sense llibres nous, fins que es consolida la seva presència en Cabaret Voltaire i Angle. El paper de les agències literàries seria un altre factor clau en aquesta anàlisi més exhaustiva. Pel que fa a la primera etapa, convé recordar que *Los armarios vacíos* apareix poc després de la mort de Francisco Franco. Caldria indagar si el projecte encara estigué afectat, d'alguna manera, pels sistemes de censura del tardofranquisme. Al seu torn, Llibres de l'Índex, la primera editorial en català, forma part d'una sèrie d'iniciatives culturals destinades a ampliar el camp editorial propi durant la primera part de la democràcia, una ampliació que necessitava la traducció com a motor de renovació, actualització i obertura. Si bé aquesta és

una exigència particularment incisiva en qualsevol context de minorització lingüística, les traduccions al basc (a partir de 2002) i al gallec (en 2022) no responen a aquest context històric, sinó a un altre, en el qual les primeres estratègies de normalització ja havien donat fruits, més o menys satisfactoris o insuficients.

Des d'una perspectiva traductològica, seria convenient aprofundir en la comparació de les traduccions dobles, com ja han plantejat algunes investigacions (Pérez López i Sánchez Hernández 2022) i testimonis (Vázquez 2024; Pàmies 2025). Una mirada històrica a aquests fenòmens aportaria unes altres conclusions suggeridores, com ara l'estudi de l'evolució dels paratextos, la comparació entre polítiques comunicatives diverses en el temps o l'anàlisi del capital simbòlic acumulat per cada projecte editorial. És inqüestionable, des d'aquest punt de vista, que Cabaret Voltaire i Angle es beneficien d'una lògica de concentració gràcies al fet d'esdevenir les editorials que, durant els últims deu anys, han publicat la major part de l'obra de l'autora, fins i tot recuperant títols anteriors i generant, així, aquestes duplicitats editorials. La preeminència de traductores a partir del canvi de segle, especialment en aquests dos segells, també seria digna d'anàlisi, atès que ens podem preguntar si es tracta d'una normalització del sector, que trenca el biaix masculí en conjunt, o d'una decisió deliberada, segons la qual l'obra d'Annie Ernaux, per les seves característiques intrínseques, ha de ser traduïda per dones.

Finalment, des d'una perspectiva intermedial i epitextual, convindria analitzar l'impacte de l'adaptació cinematogràfica de *L'événement* (2021) i del documental autobiogràfic *Les années Super 8* (2022). Totes dues obres han estimulat l'interès per l'autora (i pel llibre homònim, en el primer cas) i han ampliat les dimensions de la seva recepció més enllà del camp literari. No hauríem d'oblidar, tampoc, que una part de les traduccions es poden haver beneficiat de línies de subvenció institucional, de caràcter estatal o autonòmic, com també d'ajudes del govern francès a la difusió internacional de la seva literatura. Com més gran és l'atenció que mereix una autora, com més premis honorífics acumula, més fàcil resulta justificar, tant en les sol·licituds com en les resolucions, l'adjudicació d'aquest suport econòmic. Tenint en compte el desafiament intel·lectual que batega en tota la trajectòria d'Annie Ernaux, no sembla una mala idea concloure amb aquesta reflexió sobre la base material de la literatura.

Referències bibliogràfiques

- BOURDIEU, Pierre (1992). *Les règles de l'art*. París: Éditions du Seuil.
- CLOUET, Richard; SÁNCHEZ HERNÁNDEZ, Ángeles (2004). «Remarques sur la traduction littéraire: un exemple pratique autor des traductions espagnole et anglaise de La Place de A. Ernaux». *Anales de Filología Francesa*, 12, p. 67-79.
- GASPARINI, Philippe (2016). «Annie Ernaux : de *Se perdre* à *Passion simple*». A: *Poétiques du je. Du roman autobiographique à l'autofiction*. Lió: Presses Universitaires de Lyon, p. 131-150.
- GAILLARD, Valèria (2024). «Annie Ernaux. Una escriptura del jo abocada al nosaltres». *Servei de Biblioteques. Universitat Autònoma de Barcelona*. <<https://ddd.uab.cat/pub/pagweb/anniernaux/traduccionsernaux>>

- (2025). «Annie Ernaux: una introducció a una literatura introspectiva de vocació social». A: Valèria GAILLARD (ed.). *Annie Ernaux: explorar el potencial de l'escriptura*. Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, p. 89-95.
- IBEAS, Nieves (2021). «Escritoras franceses contemporànies: escritura del yo y paratopía literaria». *Tropelías. Revista de Teoría de la Literatura y Literatura Comparada*, 36, p. 101-126.
- LLANAS, Manuel (2007). *L'edició a Catalunya. Segle xx, els darrers trenta anys*. Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya.
- MARTÍNEZ MARTÍN, Jesús (ed.) (2015). *Historia de la edición en España*. Madrid: Marcial Pons.
- PÀMIES, Xavier (2025). «La primera traducció catalana de *Passion simple* d' Annie Ernaux». A: Valèria GAILLARD (ed.). *Annie Ernaux: explorar el potencial de l'escriptura*. Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, p. 69-72.
- PÉREZ LÓPEZ, Patricia; SÁNCHEZ HERNÁNDEZ, Ángeles (2022). «Análisis comparativo de dos traducciones de *Une femme* de Annie Ernaux». *Anales de Filología Francesa*, 30, p. 351-369.
- ROMERAL ROSEL, Francisca (2018). «Annie Ernaux: una autobiografia sometida a constante autorevisión». *Signa. Revista de la Asociación Española de Semiótica*, 27, p. 107-126.
- VÁZQUEZ JIMÉNEZ, Lydia (2024). «Traducir a Annie Ernaux». *Thélème. Revista Complutense de Estudios Franceses*, 39(2), p. 163-170.

Annex

Eta	Data original	Data traducció	Títol original	Títol traduït	Llengua	Editorial	Traducció
1976-1992	1974	1976	<i>Les armoires vides</i>	<i>Los armarios vacíos</i>	Castellà	Sagitario	Xavier Romeu
	1988	1988	<i>Une femme</i>	<i>Una mujer</i>	Castellà	Seix Barral	Enrique Sordo
	1992	1992	<i>Passion simple</i>	<i>Pura passió</i>	Català	Llibres de l'Índex	Xavier Pàmies
1993-2018	1992	1993	<i>Passion simple</i>	<i>Pura pasión</i>	Castellà	Tusquets	Thomas Kauf
	1997	1999	<i>La honte</i>	<i>La vergüenza</i>	Castellà	Tusquets	Mercedes i Berta Corral
	2000	2001	<i>L'événement</i>	<i>El acontecimiento</i>	Castellà	Tusquets	Mercedes i Berta Corral
	1983	2002	<i>La place</i>	<i>El lugar</i>	Castellà	Tusquets	Nahir Gutiérrez
	1992	2002	<i>Passion simple</i>	<i>Passio hutsa</i>	Basc	Igela	Joseba Urteaga
	1983	2003	<i>La place</i>	<i>Lekua</i>	Basc	Igela	Joseba Urteaga
	2000	2003	<i>L'événement</i>	<i>Gertakizuna</i>	Basc	Igela	Joseba Urteaga
	2008	2008	<i>Les anées</i>	<i>Los años</i>	Castellà	Herce	María Teresa Gallego Urrutia
	2002	2008	<i>L'occupation</i>	<i>La ocupación</i>	Castellà	Herce	María Teresa Gallego Urrutia
	1988	2012	<i>Une femme</i>	<i>Emakume bat</i>	Basc	Txalaparta	Itziar de Blas
	2011	2014	<i>L'autre fille</i>	<i>La otra hija</i>	Castellà	KRK	Francisca Romeral Rosel
	2014	2015	<i>Regarde les lumières, mon amour</i>	<i>Begira zenbat argi, maitea</i>	Basc	Igela	Xabier Aranburu
	1981	2015	<i>La femme gelée</i>	<i>La mujer helada</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	2016	2016	<i>Mémoire de fille</i>	<i>Memoria de chica</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	1997	2017	<i>Je ne suis pas sortie de ma nuit</i>	<i>No he salido de mi noche</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	2005	2018	<i>L'usage de la photo</i>	<i>El uso de la foto</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
2019-2025	2008	2019	<i>Les années</i>	<i>Els anys</i>	Català	Angle	Valèria Gaillard
	2008	2019	<i>Les années</i>	<i>Los años</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	2013	2020	<i>Retour à Yvetot</i>	<i>Regreso a Yvetot</i>	Castellà	KRK	Francisca Romeral Rosel
	2016	2020	<i>Mémoire de fille</i>	<i>Memòria de noia</i>	Català	Angle	Valèria Gaillard
	1988	2020	<i>Une femme</i>	<i>Una mujer</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez

Etapa	Data original	Data traducció	Títol original	Títol traduït	Llengua	Editorial	Traducció
	2014	2021	<i>Regarde les lumières, mon amour</i>	<i>Mira las luces, amor mío</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	2001	2021	<i>Se perdre</i>	<i>Perderse</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	1974	2022	<i>Les armoires vides</i>	<i>Los armarios vacíos</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	1992	2022	<i>Passion simple</i>	<i>Pura passió</i>	Català	Angle	Valèria Gaillard
	2000	2022	<i>L'événement</i>	<i>L'esdeveniment</i>	Català	Angle	Valèria Gaillard
	2002	2022	<i>L'occupation</i>	<i>La ocupación</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	2022	2023	<i>Le jeune homme</i>	<i>L'home jove</i>	Català	Angle	Valèria Gaillard
	2022	2023	<i>Le jeune homme</i>	<i>El hombre joven</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	1981	2023	<i>La femme gelée</i>	<i>La dona gelada</i>	Català	Angle	Valèria Gaillard
	2000	2023	<i>L'événement</i>	<i>O acontecimiento</i>	Gallec	Rinoceronte	Moisés Barcia
	1981	2023	<i>La femme gelée</i>	<i>Emakume izoztua</i>	Basc	Elkar	Gema López
	1983	2023	<i>La place</i>	<i>El lloc</i>	Català	Angle	Valèria Gaillard
	2003	2023	<i>L'écriture comme un couteau</i>	<i>La escritura como un cuchillo</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	2011	2023	<i>L'autre fille</i>	<i>La otra hija</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	1988	2024	<i>Une femme</i>	<i>Una dona</i>	Català	Angle	Valèria Gaillard
	2016	2024	<i>Mémoire de fille</i>	<i>Neska baten memoria</i>	Basc	Igela	Aiora Jaka
	2016	2024	<i>Mémoire de fille</i>	<i>Memoria de rapaza</i>	Gallec	Rinoceronte	Moisés Barcia
	1981	2024	<i>La femme gelée</i>	<i>A muller xeadá</i>	Gallec	Rinoceronte	Moisés Barcia
	1977	2024	<i>Ce qu'ils disent ou rien</i>	<i>Lo que ellos dicen o nada</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	2023	2024	<i>Une conversation</i>	<i>Escribir la intimidad</i>	Castellà	Altamarea	Gloria Pérez
	2003	2024	<i>L'écriture comme un couteau</i>	<i>Idazteka labana bat da</i>	Basc	Katakarak	Leire Lakasta
	1993	2024	<i>Journal du dehors</i>	<i>Diario del afuera</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	2011	2025	<i>Écrire la vie</i>	<i>Escribir la vida: Fotodiario</i>	Castellà	Cabaret Voltaire	Lydia Vázquez
	1997	2025	<i>La honte</i>	<i>La vergonya</i>	Català	Angle	Valèria Gaillard

